

КАПРАЛЮК Оксана,

кандидат сільськогосподарських наук,
завідувачка відділу науково-методичної
роботи та реферування Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
(м. Київ, Україна)

oksanakapr@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2034-8958>

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ УРСР З ІНФОРМАЦІЙНО- БІБЛІОТЕЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

У 60-70 рр. ХХ ст.

Мета статті полягала у дослідженні діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки впродовж 60-70-х рр. ХХ ст. з питань наукового-інформаційного забезпечення вчених і фахівців країни. При проведенні дослідження використовувалися загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, класифікації, а також історичні методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний та ретроспективний. За результатами дослідження з'ясовано, що наприкінці 50-х рр. ХХ ст. було прийнято низку постанов, що сприяли розвитку бібліотечної справи в країні. Встановлено, що у 1969 р. установа отримала статус методичного центру сільськогосподарських бібліотек, а її фахівці щороку планово й систематично виїздили до книгозбірень підпорядкованої мережі для надання останнім теоретичної та практичної допомоги, а також для ознайомлення з досвідом їхньої роботи. Виявлено, що важливою формою пропагування аграрної літератури були дні інформації, виїзні тематичні книжкові виставки тощо. Розглянуто діяльність бібліотеки з питання інформаційно-бібліографічного обслуговування фахівців керівних, галузевих органів і підприємств, а також вітчизняних та іноземних учених. Так, упродовж 1971-1972 рр. фахівцями установи було підготовлено понад 100 бібліографічних тематичних довідок. Наведено дані щодо кількості користувачів бібліотеки, книговидачі, абонементів міжбібліотечного абонементу у зазначений період. Встановлено, що велика робота здійснювалася працівниками книгозбірні з підготовки та видання покажчиків «Досягнення науки і передовий досвід – сільськогосподарському виробництву», «Вредители и болезни озимой пшеницы и меры борьбы с ними» (1966), «Химизация животноводства» (1966), «Рациональные типы кормления сельскохозяйственных животных и птицы» (1967), «Ученые Харьковщины – сельскому и лесному хозяйству» (1968) та ін., а також інформаційного

бюлетеню «Нові книги». З'ясовано, що велику увагу спеціалісти бібліотеки приділяли питанню поширення бібліографічних знань серед читачів. З цією метою було підготовлено видання «Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в сельскохозяйственных библиотеках», на шпальтах якого наводилися шляхи реалізації даного питання та рекомендації з упровадження їх у практику діяльності книгозбірень.

Ключові слова: Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, читачі, інформаційне забезпечення, бібліографія, пропагування літератури.

ACTIVITIES OF THE CENTRAL SCIENTIFIC AGRICULTURAL LIBRARY OF THE UKRAINIAN SSR ON INFORMATION AND LIBRARY SUPPORT OF AGRARIAN SCIENCE IN THE 60-70s XX CENTURY

The purpose of the article was to explore the activities of the National Scientific Agricultural Library during the 60-70s of the XX century on issues of scientific and information support for industry scientists and specialists of the country. When conducting the study, general scientific methods were used: analysis, synthesis, classification, as well as historical methods of scientific knowledge: problem-chronological, comparative-historical and retrospective. According to the results of the study, it was found that in the late 50s of the XX century a number of resolutions were adopted that contributed to the development of librarianship in the country. It has been established that in 1969 the institution received the status of a methodological center for agricultural libraries, and its specialists annually planned and systematically traveled to the libraries of the subordinate network to provide the latter with theoretical and practical, as well as to get acquainted with the experience of their work. It has been established that information days, traveling thematic book exhibitions, etc. were an important form of propaganda of agrarian literature. The activities of the library for information and bibliographic services for specialists of governing, branch bodies and enterprises, as well as domestic and foreign scientists are considered. So, for 1971-1972 years more than 100 bibliographic thematic references were prepared by the institution specialists. Data on the number of library users, interlibrary loan subscriptions in the specified period are given. It has been established that a lot of work was carried out by the employees of the institution in the preparation and publication of the bibliographic indexes "Achievement of science and best practices for agricultural production", "Pests and diseases of winter wheat and measures to combat them" (1966), "Chemicalization of animal husbandry" (1966), "Rational types of feeding farm animals and poultry" (1967), "Scientists of Kharkov region – agriculture and forestry" (1968), etc., as well as the newsletter "New Books". It was found that the library specialists paid great attention to the dissemination of bibliographic knowledge among readers. For this purpose, the publication "Propaganda of library and bibliographic knowledge in agricultural libraries" was prepared, on the pages of which the ways of implementing this issue and recommendations for introducing it into the practice of libraries were given.

Keywords: National Scientific Agricultural Library, readers, information support, bibliography, propaganda of literature.

Постановка проблеми. У 60-70-х рр. ХХ ст. сільське господарство УРСР становило близько 25 % ВВП бувшого Радянського Союзу. Покращилося фінансування галузі та матеріальне становище селян. У сільськогосподарському виробництві збільшилося використання мінеральних добрив, врожайніших сортів зернових, кормових, технічних та олійних культур. Тваринництво почали інтенсивніше переводити на промислову основу. Починаючи з кінця 50-х до середини 60-х рр. ХХ ст. спостерігалось збільшення чисельності вчених, у середньому на 60 %, які разом зі спеціалістами керівних галузевих установ та сільськогосподарських підприємств потребували інформації щодо передового виробничого досвіду й останніх досягнень науки й техніки. Виходячи з цього, питання науково-інформаційного забезпечення вчених та фахівців сільського господарства було надзвичайно актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання історії започаткування та діяльності Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН) у своїх працях досліджувала низка вчених. Зокрема, В. А. Вергунов у монографічному виданні «Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН: історія та сучасність» показав історію створення та основні віхи діяльності бібліотеки з інформаційного забезпечення АПК України [1; 2]. Значний внесок у дослідження діяльності галузевої бібліотеки зробили її колишній директор Р. Й. Целінський, доктор педагогічних наук, В. В. Дерлеменко та професор О. П. Довгопола, які вивчали формування галузевої бібліографії, стан інформаційно-бібліотечних ресурсів і систему розповсюдження науково-технічної інформації в країні [3; 8]. Кандидати історичних наук С. Д. Коваленко і Л. М. Татарчук досліджували питання національної аграрної бібліографії [9]. Проте окремі напрями діяльності, зокрема питання науково-інформаційного забезпечення користувачів, поширення бібліографічних знань серед читачів та розповсюдження галузевих друкованих видань у 60-70-х рр. ХХ ст. не отримали достатнього вивчення у працях вищезазначених учених. Тому з метою заповнення лакун у роботі ННСГБ НААН

(сучасна назва) було проведено дане дослідження. Відмітимо, що впродовж існування книгозбірня декілька разів змінювала свою назву та підпорядкування, зокрема впродовж 1947-1964 рр. – Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Міністерства сільського господарства УРСР, 1965-1969 рр. – Республіканська наукова сільськогосподарська бібліотека Міністерства сільського господарства УРСР, 1970-1988 рр. – Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Південного відділення ВАСГНІЛ (ЦНСГБ ПВ ВАСГНІЛ).

Відтак, **метою статті** було дослідження діяльності ННСГБ НААН впродовж 60-70-х рр. ХХ ст. з питань інформаційно-бібліотечного забезпечення вчених і фахівців сільського господарства країни.

Результати дослідження. Наприкінці 50-х – на початку 70-х рр. ХХ ст. внаслідок подальшого розвитку науки й техніки відмічалися позитивні зміни й у бібліотечній роботі. Так, у 1959 р. вийшла постанова ЦК КПРС «Про стан та заходи поліпшення бібліотечної справи в країні», а в 1961 р. проведено Всесоюзну нараду з питань довідково-бібліографічної роботи. Обидві події мали позитивний вплив на роботу книгозбірень у напрямі формування та друку бібліографічних видань. Зокрема активізувалася співпраця між сільськогосподарськими бібліотеками та книгозбірнями інших відомств [5].

Відмітимо, що в УРСР методичним і координаційним центром з питань рекомендаційної сільськогосподарської бібліографії була Державна республіканська бібліотека УРСР ім. КПРС, яка у співпраці з іншими книгозбірнями республіки щороку формувала близько 30-35 назв покажчиків та списків літератури. Не стала винятком і ННСГБ НААН, яка узгоджувала та кооперувала свої зусилля з питань сільськогосподарської бібліографії з Державною республіканською бібліотекою УРСР ім. КПРС [5].

Починаючи з 1965 р. бібліотека розпочала формувати й видавати серію біобібліографічних покажчиків, присвячених визначним діячам сільського і лісового господарства УРСР. Перший випуск був присвячений 100-річчю з дня народження видатного вченого країни, лісовода, ґрунтознавця, геоботаніка,

гідролога, кліматолога і географа Георгія Миколайовича Висоцького (1865-1940 рр.), ім'я та наукові праці якого були відомі не лише в УРСР, але й за кордоном. Показчик підготували співробітники книгозбірні у співпраці з фахівцями Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації. Короткий нарис про життя та діяльність Г. М. Висоцького підготував заслужений діяч науки УРСР, член-кореспондент ВАСГНІЛ, доктор с.-г. наук, проф. С. С. Пятницький. Видання містить 269 опублікованих та 19 неопублікованих праць вченого [10].

У 60-х рр. ХХ ст. продовжувалася робота над бібліографічними показниками. Так, у 1966 р. світ побачили видання «Вредители и болезни озимой пшеницы и меры борьбы с ними» та «Химизация животноводства», 1967 р. – «Рациональные типы кормления сельскохозяйственных животных и птицы», «Тростянецкие леса в лесоводственной и исторической литературе», 1968 р. – «Ученые Харьковщины – сельскому и лесному хозяйству», 1969 р. – «Научная организация труда, производства и управления в сельском хозяйстве», 1970 р. – «Рукописный фонд Красно-Тростянецкой лесной опытной станции», «Витаминное питание сельскохозяйственной птицы», «Розміщення і спеціалізація сільськогосподарського виробництва на Україні», «Пшеница на Украине» та ін. [11; 12].

Упродовж другої половини 1970-х рр. співробітники установи намагалися максимально задовольнити науково-інформаційні запити галузевих фахівців у вирішенні завдань, які були поставлені перед ними. Зокрема, важливого значення приділялося питанню поглиблення спеціалізації та концентрації виробництва. Тому фахівці бібліотеки розпочали роботу над формуванням і виданням бібліографічного показника «Розміщення та спеціалізація сільськогосподарського виробництва на Україні» за 1972-1978 рр., а на допомогу розвитку селекції та насінництва було підготовлено ще один показник – «Генетика, селекція та насінництво».

Довідково-бібліографічна робота була важливою складовою діяльності установи, значну частину якої займала підготовка тематичних довідок на запити

працівників УРСР та інших республік країни, а також іноземних фахівців. Так, для Українського НДІ тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР з теми «Вирощування молодняка ВРХ» було підготовлено бібліографічний список друкованих видань на 473 назви (книги, статті зі збірок і журналів) за 1968-1975 рр., Кіровоградської сільськогосподарської дослідної станції «Шляхи підвищення раціонального використання вигоно-пасовиських земель» – 135 за 1969-1972 рр., Херсонської зональної агрохімічної лабораторії «Хімічний склад і поживність зеленого корму на богарних і зрошуваних землях» – 173 за 1968-1972 рр., радгоспу «Плодоовочевий» Миколаївської обл. «Зрошення садів» – 147 за 1961-1972 рр., Болгарського науково-дослідного проектно-конструкторського інституту по сільськогосподарському машинобудуванню «Приготування і використання сінажу» – 151 за 1967-1972 рр. та ін.

Впродовж 1971-1972 рр. фахівцями установи відповідно до запитів користувачів підготовлено понад 100 бібліографічних тематичних довідок з різних питань сільського господарства. Наприклад, для колгоспу ім. Калініна Великоновосілківського району Донецької області складено список видань на тему: «Агротехніка вирощування жита» (230 назв), радгоспу «Плодоовочевий» Миколаївської області «Зрошення садів» – 147 назв та ін.

З метою поширення своєчасної й актуальної інформації про досягнення сільськогосподарської науки, техніки і передового досвіду бібліотека раз у два місяці видавала та розсилала до НДУ, ВНЗ, обласних управлінь сільського господарства, масових бібліотек, а також партійним і галузевим органам анотований бібліографічний покажчик «Досягнення науки і передовий досвід – сільськогосподарському виробництву» й інформаційний Бюлетень «Нові книги», на сторінках якого було представлено видання, які надходили до книгозбірні. Дані інформаційні ресурси мали значний попит.

Співробітники бібліотеки систематично формували рекомендаційні бібліографічні списки для учасників нарад, симпозіумів, круглих столів, які організовувало Міністерство сільського господарства УРСР і ПВ ВАСГНІЛ, здійснювали науково-інформаційне забезпечення науковців і фахівців сільського

господарства через свої філії розташовані у вищезазначених установах.

Фахівці установи організовували тематичні виставки у читальному залі книгозбірні, НДУ, колгоспах і радгоспах УРСР. У 1967 р. було підготовлено й оформлено виставки у колгоспах Харківської обл. Зокрема, у колгоспі ім. Чапаєва Нововодолазького району з експонатами мали можливість ознайомитися спеціалісти колгоспу та усі бажаючі. На виставці було представлено видання, що знайомили відвідувачів з історією, яку пройшов селянин від сохи до високорентабельного та механізованого багатогалузевого колективного господарства [13].

У бібліографічній та науково-інформаційній роботі співробітники установа використовували півмільйонний фонд галузевих видань. Книгозбірня одержувала близько 455 назв журналів з сільськогосподарської тематики, у т. ч. 200 іноземних, а також реферативні видання Всесоюзного інституту наукової і технічної інформації, Всесоюзного НДІ інформації і техніко-економічних досліджень по сільському господарству, Українського НДІ та ін. установ.

Починаючи з 1969 р. бібліотека перейшла у підпорядкування Південного відділення ВАСГНІЛ і стала методичним центром мережі сільськогосподарських книгозбірень УРСР, кількість яких становила 204 бібліотеки НДУ, галузевих вузів і технікумів. Фахівці установи систематично виїзджали до галузевих книгозбірень країни з метою надання їм методичної допомоги. Так, починаючи з кінця 60-х рр. ХХ ст. упродовж 30 років її фахівці щороку здійснювали близько 10-12 виїздів до 50-60 бібліотек підпорядкованої мережі.

У 1972 р. близько 37 бібліотек Київської, Донецької, Ворошилоградської, Львівської, Одеської, Хмельницької та ін. областей УРСР отримали методичну допомогу від фахівців установи. Бібліотека намагалася систематично організовувати для підвідомчої мережі семінари, наради, стажування тощо з метою поширення досвіду з бібліотечно-інформаційного забезпечення користувачів, питань бібліографії, комплектування, а також формувала й розсилала методичні матеріали на допомогу бібліотекам. Зазначимо, що у червні 1972 р. установою було організовано та проведено

семинар для фахівців галузевих книгозбірень. На даному заході присутні прослухали низку виступів з таких актуальних питань, як розвиток сільськогосподарської науки та виробництва, бібліотекознавство і бібліографія, планування і звітність; поділилися інформацією щодо діяльності своїх бібліотек. Співробітники підвідомчої мережі активно проводили роботу у напрямі пропагування видань, фонд якої становив близько 6,5 млн примірників та обслуговував 160 тис. користувачів. З цією метою використовувалися різні форми роботи: книжкові виставки, читацькі конференції, бібліографічні огляди літератури, тематичні вечори тощо. Так, упродовж 1971-1972 рр. книгозбірнями було оформлено 8580 книжкових виставок, підготовлено 44211 бібліографічних оглядів, організовано 973 читацькі конференції, 1135 тематичних вечорів і 797 усних журналів [14].

Важливе місце у діяльності книгозбірні відводилося поширенню досягнень вітчизняної аграрної науки і виробництва. Набула розповсюдження така форма пропагування літератури, як дні інформації. Зазначимо, що у лютому 1973 р. день НТІ був проведений разом з низкою установ та організацій, зокрема Українським НДІ інформації, Українським об'єднанням «Укрсільгосптехніка» і Республіканською науково-технічною бібліотекою. Установою було підготовлено книжкову виставку, яка вміщувала близько 1500 од. галузевих видань. Працівниками книгозбірні для відвідувачів було проведено огляд її експозицій. Читачі дали високу оцінку даному заходу, про що свідчили їхні записи у книзі відгуків і пропозицій.

Бібліотека у своїй роботі використовувала й інші форми пропагування видань, зокрема виїзні тематичні книжкові експозиції, на яких працівники книгозбірні виступали з оглядами літератури, а також виставки – шляхом пересилання літератури методом кільцевої пошти. Так, наприклад, використовуючи останній, на прохання Запорізької обласної бібліотеки були надіслані тематичні виставки за темами «Шляхи удосконалення планування і управління в сільському господарстві», «Тваринництво на промисловій основі».

У зв'язку з використанням різних методів роботи з поширення галузевих

видань пропорційно зростала й кількість читачів у бібліотеці, читальному залі, на абонементі. Відмічалось також і збільшення чисельності організацій, які одержували літературу для своїх читачів по міжбібліотечному абонементу. Так, станом на 1.01.1971 р. кількість читачів становила 3880 осіб, а вже через рік їхня чисельність зростає на 1150 і нараховувала 5030. Як результат, покращувалися й показники книговидачі. Так, у 1972 р. вона становила 130 370 друкованих од., що на 93 853 більше проти 1971 р. Всього впродовж двох років (1971-1972) читачам було видано понад 200 000 примірників видань.

Відповідно до Постанови Міністерства культури СРСР від 7 квітня 1969 р. у діяльність бібліотек впроваджувалося положення про єдину загальнодержавну систему міжбібліотечного абонементу. Книгозбірня мала певні успіхи з даного напрямку. Використовуючи МБА видання з бібліотеки мали змогу отримувати не лише організації, НДУ, заклади освіти, галузеві підприємства УРСР, але й республіки колишнього Радянського Союзу та іноземні вчені. Впродовж двох років (1971-1972) кількість абонементів МБА зростає у 2,5 рази і становила 510 організацій. З використанням МБА користувачам було надіслано близько 5 000 примірників вітчизняної та іноземної літератури. У 1971 р. за професіоналізм та багаторічну плідну працю з інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеку було нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

У 1972 р. фахівці бібліотеки продовжили працювати над науково-дослідною роботою «Стан і перспективи розвитку фондів наукових сільськогосподарських бібліотек» та підготували до друку науковий збірник «З досвіду сільськогосподарських бібліотек України» (Вип. 2).

У 1975 р. з метою подальшої роботи щодо поширення бібліографічних знань серед користувачів фахівці науково-методичного відділу бібліотеки підготували брошуру «Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в сельскохозяйственных библиотеках». У ній представлено коротку інформацію щодо основних бібліотечно-бібліографічних знань, які стали у нагоді користувачам галузевих книгозбірень, охарактеризовано шляхи їх пропагування,

а також надано рекомендації з упровадження даного напрямку діяльності у бібліотечну практику. У виданні відмічено, що галузеві книгозбірні акумулювали значний досвід пропагування бібліотечно-бібліографічних знань, зокрема оформлення плакатів, які роз'яснювали структуру каталогів, важливості проведення консультацій, знайомили з роботою різних відділів бібліотеки, надавали огляди бібліографічних посібників, виступів тощо. Крім того, діяльність бібліотеки популяризувалася серед широкого загалу користувачів за допомогою виступів на радіо та телебаченні, а також публікацій у місцевих газетах і журналах. Поряд із цим, дана робота мала спорадичний характер. Відмітимо, що найбільш доступним і поширеним методом ознайомлення користувачів з бібліотечно-бібліографічними знаннями були індивідуальні та групові бесіди з ними під час запису до бібліотеки та при поверненні літератури.

Бесіди були присвячені таким питанням, як робота з каталогами і картотеками, бібліографічними виданнями тощо. Під час даних заходів фахівці установи демонстрували, як, використовуючи довідково-бібліографічний апарат, підбирати основну та додаткову літературу за конкретною тематикою. На групових бесідах, тривалість яких становила 20-30 хв, співробітники бібліотеки висвітлювали такі питання: бібліотечний фонд, каталоги і картотеки книгозбірні тощо. Бесіди могли стосуватися й чітко визначених тем: «Як за допомогою систематичного каталогу вибрати книги з економіки сільськогосподарського виробництва», «Як знайти в систематичному каталозі літературу щодо комплексної механізації та електрифікації виробничих процесів у сільському господарстві», «Джерела інформації щодо нової закордонної сільськогосподарської літератури». Важливим засобом популяризації книгозбірні серед читачів було проведення екскурсій її структурними підрозділами, під час яких вони знайомилися з бібліотечним фондом, довідково-бібліографічним апаратом тощо. Крім того, акцентувалася увага на бібліографічних виданнях та роботі з ними. Так, наголошувалося, що для швидкого ознайомлення з бібліографічними посібниками перш за все необхідно переглянути його вступну частину або видавничу анотацію. Також важливим

було з'ясування хронологічних меж видань, які розміщувалися на сторінках посібника, перегляду анотацій та рефератів. З метою пропагування бібліотечно-бібліографічних знань також організовували семінари для читачів. З цією метою необхідно було заздалегідь поширити інформацію про мету і завдання семінару. Підготовлені плакат, оголошення, інформація по місцевому радіо – заходи для інформування читачів про майбутній захід. Проте для залучення учасників семінару необхідно було підходити диференційовано, залежно від їхніх професійних інтересів, віку, освітньої підготовки тощо. Групу формували з 8-10 осіб. Після прослуховування лекцій учасники отримували практичні завдання для їхнього виконання: напр., здійснити пошук окремих видань, встановлення окремих складових бібліографічного опису джерела (автор, рік тощо), формування тематичного списку літератури тощо. Для ознайомлення читачів з бібліотечно-бібліографічною роботою фахівці галузевих книгозбірень також проводили «Дні бібліографії», на яких ознайомлювали з бібліографічними посібниками та літературою, надавали консультації з довідково-бібліографічного апарату бібліотеки. Для проведення «Дня бібліографії» фахівцям книгозбірень необхідно було відібрати бібліографічні видання, підготувати книжкові виставки й оформити тематичні полиці. Важливим етапом ознайомлення з бібліотечно-бібліографічною інформацією був відкритий доступ до довідково-бібліографічних видань. Для полегшення роботи з ними останні намагалися розмістити в одному місці. Фахівці бібліотек відшуковували актуальні видання галузевих енциклопедій, довідників, термінологічних словників, бібліографічних посібників як з загальних питань, так і сільського господарства.

Іншою формою пропагування знань були виставки, які вміщували різноманітні довідково-бібліографічні видання: «Бібліографія – сільському господарству», «Бібліографія на допомогу науковцю та фахівцю сільського господарства» та ін. Корисність останніх була продиктована як кількісним, так і якісним складом літератури [15]. У 1981 р. ЦНСГБ ВАСХНІЛ та ННСГБ НААН було перевидано доповнені методичні рекомендації «Пропаганда бібліотечно-

библиографических знаний в научной сельскохозяйственной библиотеке» [16]. У грудні 1971 р. за успіхи в розвитку культури, пропагуванні сільськогосподарських знань і передового досвіду бібліотека була нагороджена Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Висновки. Діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки УРСР упродовж 60-70-х рр. ХХ ст. була спрямована на покращення інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів і методичної діяльності, корпоративну співпрацю з бібліотеками інших систем і відомств, формування бібліографічних посібників, поширення досягнень науки, техніки та кращого передового досвіду серед фахівців сільського господарства.

Список використаних джерел та літератури

1. Вергунов В. А. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН: історія та сучасність (до 100-річчя від дня створення). Київ, 2017. 463.
2. Вергунов В. А. Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН в інформаційному просторі. *Бібліотечний вісник*. 2002. № 2. С. 37-40.
3. Дерлеменко В. Сільськогосподарські інформаційно-бібліотечні ресурси і становлення національної системи розповсюдження сільськогосподарських науково-технічних знань та інформації в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 2. С. 29-31.
4. Дерлеменко В. В. Розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації. Київ: ІАЕ УААН, 1999. 452 с.
5. Довгопола О. П. Бібліографія сільськогосподарської літератури. Харків. 1972. 159 с.
6. Целінський Р. Й. Вступне слово до відкриття науково-практичної конференції. «З історії розвитку сільськогосподарської бібліографії в Україні та її значення в розвитку аграрної науки та виробництва»: зб. матеріалів науково-практичної конференції (14 червня 1994), м. Київ / УААН; ЦНСГБ; відп. за випуск Р. Й. Целінський. 1994. С. 4-5.
7. Целінський Р. Й. Бібліотечно-бібліографічне забезпечення сільськогосподарської науки та виробництва в умовах створення централізованих систем. *Бібліотекознавство і бібліографія: республіканський міжвідомчий тематичний науково-методичний зб.* Харків, 1977. Вип. 17. С. 20-26.
8. Целинский Р. И. Основные направления развития сельскохозяйственных библиотек Украины и Молдавии. *Советское библиотекосведение*. 1978. № 4. С. 14-22.

9. Татарчук Л. М., Коваленко С. Д. Історія науково-бібліографічної діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (до 75-річчя з дня створення сектору наукової бібліографії та біографістики). *Історія науки і біографістика*. 2019. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2019_3_16

10. Георгий Николаевич Высоцкий: биобиблиографический указатель / УкрНИИЛХ, РНСХБ; сост.: А. А. Деканова, Ю. Б. Медведев, С. Е. Фомина. Харьков, 1965. 66 с.

11. Химизация животноводства / ЦНСХБ; сост. и авт. предисл. Л. И. Заднепровская. Харьков, Книжная палат УССР, 1966. 44 с.

12. Вредители и болезни озимой пшеницы и меры борьбы с ними: библиографический указатель / РНСХБ; сост. и авт. предисл. А. Е. Селицкая. Харьков, Кн. Палата УССР, 1966. 28с.

13. Из опыта работы некоторых сельскохозяйственных библиотек сети МСХ УССР / МСХ УССР, РНСХБ; редкол.: Р. Й. Целинский (отв. ред.), В. С. Ярмач, Г. И. Данилевская, Н. Н. Низовая, Я. В. Мысько. Харьков, 1968. 38 с.

14. Целінський Р. Й. Скарбниця сільськогосподарських знань. [рукопис, 7 с].

15. Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в сельскохозяйственных библиотеках: информационное письмо / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ; составитель Ю. Б. Кракович, редактор Р. И. Доценко. Киев, 1975. 16 с.

16. Пропаганда библиотечно-библиографических знаний в научной сельскохозяйственной библиотеке: методические рекомендации / ЦНСХБ ВАСХНИЛ та ЦНСХБ ЮО ВАСГНИЛ / подготовили Л. А. Кориченская, В. С. Пашкова; редактор Т. И. Шейнина. Москва, 1981. 22 с.

17. Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека: путівник / УААН, ЦНСГБ; відп. за вип. Т. Ф. Дерлеменко; ред. В. І. Силка. Київ, 2002. 28 с.

References

1. Verhunov, V. A. (2017). Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka NAAN: istoriia ta suchasnist (do 100-richchia vid dnia stvorennia) [National scientific agricultural library of NAAS: history and modernity (on the occasion of the 100th anniversary of its creation)]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Verhunov, V. A. (2002). Tsentralna naukova silskohospodarska biblioteka UAAN v informatsiinomu prostori [Central Scientific Agricultural Library of UAAS in the information space]. *Biblioteknyi visnyk*, no. 2, pp. 37-40 [in Ukrainian].

3. Derlemenko, V. (2002). Silskohospodarski informatsiino-bibliotekni resursy i stanovlennia natsionalnoi systemy rozpovsiudzhennia silskohospodarskykh naukovotekhnichnykh znan ta informatsii v Ukraini [Agricultural information and library resources and the formation of a national system for the dissemination of agricultural scientific and technical knowledge and information in Ukraine]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, no. 2, pp. 29-31 [in Ukrainian].

4. Derlemenko, V. V. (1999). Rozpovsiudzhennia silskohospodarskoi naukovo-tekhnichnoi informatsii [Dissemination of agricultural scientific and technical information]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Dovhopola, O. P. (1972). Bibliohrafiia silskohospodarskoi literatury [Bibliography of agricultural literature]. Kharkiv [in Ukrainian].

6. Tselinskyi, R. I. (1994). Vstupne slovo do vidkryttia naukovo-praktychnoi konferentsii [Introductory word to the opening of the scientific-practical conference]. *Z istorii rozvytku silskohospodarskoi bibliohrafii v Ukraini ta yii znachennia v rozvytku ahrarnoi nauky ta vyrobnytstva: zb. materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii*, pp. 4-5 [in Ukrainian].

7. Tselinskyi, R. I. (1977). Bibliotechno-bibliografichne zabezpechennia silskohospodarskoi nauky ta vyrobnytstva v umovakh stvorennia tsentralizovanykh system [Library and bibliographic support of agricultural science and production in the conditions of creating centralized systems]. *Bibliotekoznavstvo i bibliohrafiia: respublikanskyi mizhvidomchyi tematychnyi naukovo-metodychnyi zb.* Kharkiv, vol. 17, pp. 20-26 [in Ukrainian].

8. Tselynskyi, R. I. (1978). Osnovnye napravleniya razvitiya selskokhozyaystvennykh bibliotek Ukrainy i Moldavii [The main directions of development of agricultural libraries in Ukraine and Moldova]. *Sovetskoe bibliotekovedeniye*, no. 4, pp. 14-22 [in Ukrainian].

9. Tatarchuk, L. M., Kovalenko, S. D. (2019). Istoriia naukovo-bibliografichnoi diialnosti Natsionalnoi naukovo silskohospodarskoi biblioteky NAAN (do 75-richchia z dnia stvorennia sektoru naukovo bibliohrafii ta biohrafistyky) [History of scientific and bibliographic activities of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Sciences of Ukraine (on the occasion of the 75th anniversary of the creation of the sector of scientific bibliography and biography)]. *Istoriia nauky i biohrafistyka*, no. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2019_3_16 [in Ukrainian].

10. Dekanova, A. A., Medvedev, Yu. B., & Fomina, S. E. (1965). Georgiy Nikolaevich Vyisotskiy: biobibliograficheskiy ukazatel [Georgiy Nikolaevich Vyisotskiy]. Harkov [in Russian].

11. Zadneprovskaya, L. I. (1966). Himizatsiya zhivotnovodstva [Chemicalization of animal husbandry]. Harkov [in Russian].

12. Selitskaya, A. E. (1966). Vrediteli i bolezni ozimoy pshenitsyi i meryi borbyi s nimi: bibliograficheskiy ukazatel [Pests and diseases of winter wheat and their control measures]. Harkov [in Russian].

13. Tselinskyi, R. I. (1968). Iz opyita raboty nekotorykh selskohozyaystvennykh bibliotek seti MSH USSR [From the experience of some agricultural libraries of the network of the Ministry of Agriculture of the Ukrainian SSR]. Harkov [in Russian].

14. Tselinskyi, R.I. Skarbnytsia silskohospodarskykh znan [Treasury of agricultural knowledge]: manuscript. [in Ukrainian].

15. Krakovich, Yu. B. (1975). Propaganda bibliotechno-bibliograficheskikh znaniy v selskohozyaystvennykh bibliotekah: informatsionnoe pismo [Propaganda of library and bibliographic knowledge in agricultural libraries]. Kyiv [in Russian].

16. Korichenskaya, L. A., Pashkova, V. S. (1981). Propaganda bibliotechno-bibliograficheskikh znaniy v nauchnoy selskohozyaystvennoy biblioteke: metodicheskie rekomendatsii [Propaganda of library and bibliographic knowledge in the scientific agricultural library]. Moscow [in Russian].

17 Derlemenko, T. F. (2002). Tsentralna naukova silskohospodarska biblioteka: putivnyk [Central scientific agricultural library]. Kyiv [in Ukrainian].

Рецензенти:

М. В. Гутник, к. і. н., доц.;

Г. В. Салата, д. і. н., доц.

Надійшла до редакції: 02.12.2022 р.